

OPRACOWAŁA:

Magdalena Gawron
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Lisowie

Świtezianka jako romantyczna ballada ekologiczna

POZIOM EDUKACYJNY:	PRZEDMIOT:
szkoła podstawowa, klasa 7	język polski

TEMAT PRZEWODNI:

Świtezianka jako romantyczna ballada ekologiczna.

CEL LEKCJI:

pokazanie możliwości poszukiwania połączeń pomiędzy literaturą i edukacją klimatyczną oraz lokalnymi wyzwaniami ekologicznymi; rozwijanie krytycznego myślenia i wypracowanie właściwej postawy odpowiedzialności ekologicznej.

METODY PRACY / DZIAŁANIA NA LEKCJACH:

Ćwiczenia praktyczne

- dyskusja nt. Czy motyw winy i kary obecny w „Świteziance” Adama Mickiewicza można interpretować w kontekście ekologicznym?,

ćwiczenia terenowe

- obserwacja okolicy rzeki Liswarty i lisowskiego stawu oraz zestawienie tego widoku z opisem jeziora Świtez w balladzie Mickiewicza: Jak wygląda? Jaka jest czystość wody? Jakie zagrożenia dla środowiska możemy wskazać? Czy możemy wskazać ślady obecności ludzi i jakie jest nasilenie tej obecności? Jakie emocje budzi ten widok?,

Ćwiczenia z zakresu sprawczości zgodne z filozofią zero waste

- zaprojektuj i wykonaj ekotorbę ze starej bawełnianej koszulki i narysuj na niej grafikę wielokrotnego użytku –nawiązującą do treści Świtezianki oraz zawierającą hasło zachęcające do ochrony lokalnych wód,

Ćwiczenia z wyobraźni

- „Ekoballada o Liswarcie”; klasa zostaje podzielona na grupy, których zadaniem jest napisanie 6–8-wersowej, krótkiej ballady na temat ochrony lokalnych wód,

Ćwiczenia z lokalności i regionalności:

- przeprowadzenie krótkiej ankiety wśród społeczności lokalnej/szkolnej na temat problemów ekologicznych związanych z pobliską rzeką Liswartą oraz lisowskim stawem oraz analiza wyników i określenie trzech najczęstszych wskazań respondentów,
- zorganizowanie ekologicznego minihappeningu w szkole/ centrum miejscowości pod hasłem: „Ocalić Świteziankę – co możemy zrobić, by chronić nasze lokalne, lisowskie wody?”

Ćwiczenia oparte na międzypokoleniowości

- porozmawiaj z rodzicami/dziadkami na temat rzeki Liswarty i stawu w Lisowie: Jak wyglądały kiedyś, w czasach ich młodości, a jak wyglądają dziś? Zapytaj, czy pamiętają moment powstania stawu oraz jazu na rzece Liswarcie.

UWAGI DO LEKCJI:

- Scenariusz przewidziany na trzy–cztery jednostki lekcyjne.
- Celem dyskusji prowadzonej w ramach ćwiczeń praktycznych jest skłonienie uczniów do refleksji, że kara niekoniecznie musi mieć wymiar dotyczący jedynie zdrady moralnej, ponieważ w kontekście dbania o środowisko ludzie dopuszczają się zdrady natury, za którą ponoszą konsekwencje – susze, brak wody pitnej w odpowiedniej ilości, powódzie, śmierć roślin i zwierząt, zakwitanie glonów, zanieczyszczenie wód itp.).
- W ćwiczeniu z zakresu sprawczości zgodnie z filozofią zero waste konieczne jest, aby uczniowie przynieśli z domu starą, nieużywaną bawełnianą koszulkę, nożyczki, igłę, nici, mazaki, farby do malowania na tkaninie.
- Podczas ćwiczeń z wyobraźni przy tworzeniu ekoballady o Liswarcie należy uwzględnić fakt, że utwór powinien zawierać elementy charakterystyczne dla gatunku romantycznej ballady: motyw wody, natury i jej siły; elementy liryczne (np. rymy, środki stylistyczne), epickie (narracja) oraz dramatyczne (wypowiedź postaci); nastrój tajemnicy i grozy, niepokoju; brak troski o przyrodę jako „zdrada natury”, za którą poniesiemy karę.
- W trakcie ekologicznego minihappeningu dla społeczności szkolnej / lokalnej uczniowie mogą mieć ze sobą transparenty z hasłami nawołującymi do ochrony lokalnych wód i propozycjami konkretnych działań; jedna z osób może wcielić się w rolę spersonifikowanej rzeki Liswarty i opowiadać odbiorcom o problemach, z jakimi się mierzy wskutek ludzkich zaniedbań; uczniowie mogą także przygotować małe ulotki na temat sposobów ochrony lokalnych wód, które zostaną rozdane uczestnikom wydarzenia,
- Miniankiety wśród reprezentantów społeczności szkolnej można przeprowadzić podczas przerwy, natomiast ze społecznością lokalną – podczas wyjścia w czasie lekcji,
- przykładowe pytania do miniankiety:
 - Czy rzeka Liswarta jest dla Ciebie ważna?
 - Jakie zagrożenia związane ze stanem rzeki Liswarty i miejscowego stawu możesz wskazać? (zaznacz co najmniej trzy przykłady):
 - erozja brzegów
 - śmieci
 - giniecie gatunków roślin i zwierząt

- zakwit glonów
- niski stan wód
- inna działalność człowieka (jaka?.....)
- Czy czujesz się odpowiedzialny za stan wód w Twojej miejscowości?
- Czy uważasz, że stan lokalnych wód zmienił się na przestrzeni lat? Na lepsze czy na gorsze?
- Czy wiesz, w jaki sposób możesz pomóc chronić lokalne wody? Podaj przykład takiego działania.

(EKO)INSPIROWNIK NAUCZYCIELSKI. MATERIAŁY DODATKOWE I MULTIMEDIA:

Markiewka T., *Zmienić świat raz jeszcze. Jak wygrać walkę o klimat*, Wydawnictwo Czarna Owca, Warszawa 2021.

Robert M., *Rzeki, których nie ma*, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2023.

Wiersz-rzeka, red. M. Piotrowiak, M. Jochemczyk, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2016.

WWF, *Czy rzeki w Polsce są czyste?*, 11.11.2025, <https://www.wwf.pl/czy-rzeki-w-polsce-sa-czyste>

Ekopaka, 13.11.2025, <https://ekopaka.org/>

Robert M., *Historie zagubionych rzek. Rzeki, których nie ma*, 13.11.2025,

<https://www.gloskultury.pl/rzeki-ktorych-nie-ma-recenzja/>

ThreadQueen, *Jak uszyć ekologiczne torby na zakupy? Przewodnik krok po kroku*, 13.11.2025,

<https://www.paramedishop.pl/jak-uszyc-ekologiczne-torby-na-zakupy-przewodnik-krok-po-kroku>

Centrum Nauki Experiment w Gdyni, *Robimy torby, waciki i woskowijki zero waste*. Zdalny experiment #24, 11.11.2025, <https://www.youtube.com/watch?v=FIDlfcjp-Xo>.

Świtezianka, reż. J. Bui Ngoc, M. Bui Ngoc, 11.11.2025,

<https://vod.tvp.pl/filmy-fabularne,136/switezianka,290592>

SŁOWA KLUCZE:

woda, ekologia, zanieczyszczenie, ekoballada, Liswarta, Świtezianka, edukacja, ekohappening, staw, rzeka, zero waste.